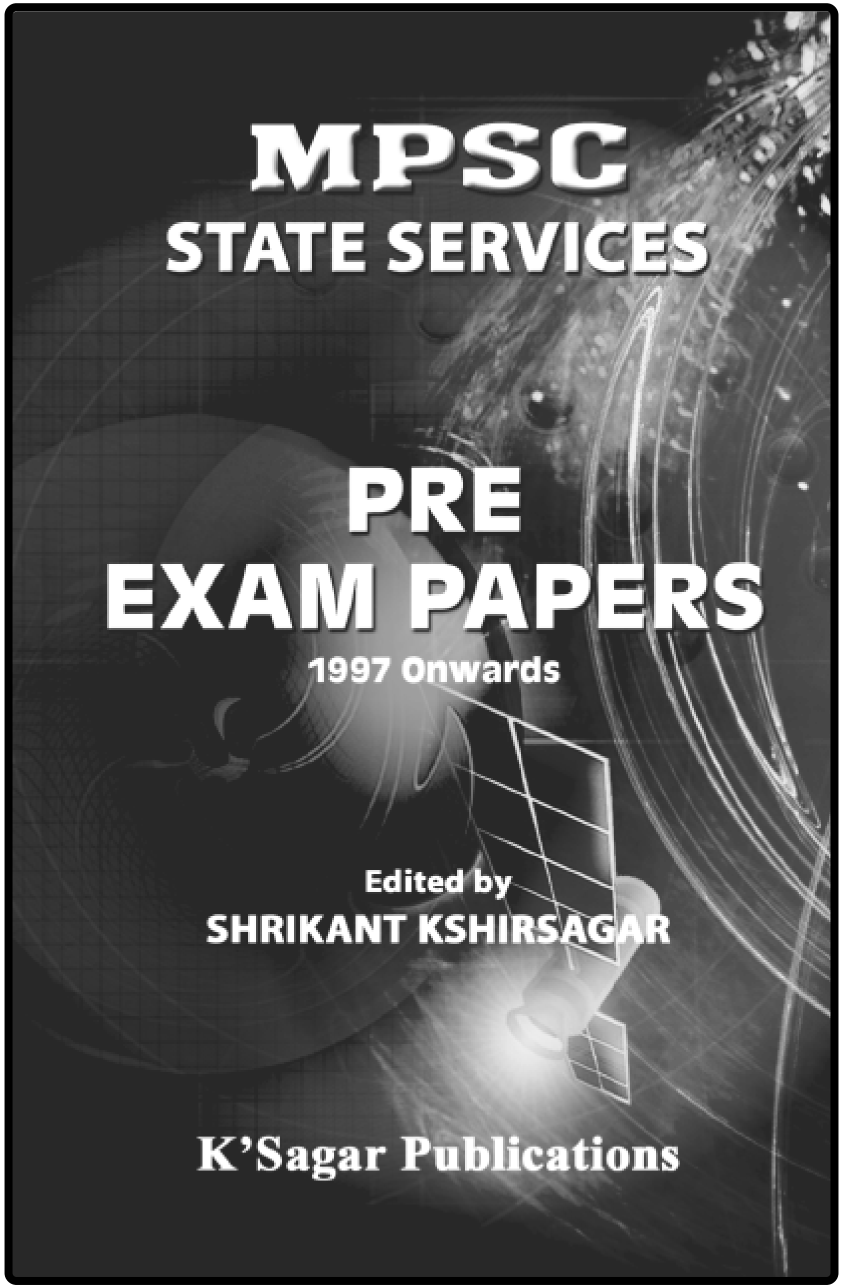

Published By
Sau. Shobhadevi Kshirsagar
K'Sagar Publications
'Suvarna Shilpa', 444/1 Shaniwar Peth,
Adjacent to Rajmachikar Flour Mill,
Near Dakshinabhimukhi Maruti Temple,
Pune - 411 030
☎ : 24450125, 24455435 Fax : 91-020-24499839
Email : K_Sagar_v@vsnl.net
♦
© K'Sagar Publications, Pune
Copy-rights Registered & Reserved as per the Act.
First Edition : 2006
♦
Printed at
Step-in Services
1311, Kasba Peth,
Pune - 411 011
♦
Typesetting
K'Sagar Publications, Pune
♦
Cover Design
K'Sagar Publications, Pune
♦
Price : Rs. 85/-

Our Firms

K'Sagar's House of Books,
'Durga Chambers', 39/1 Budhwar Peth, Jogeshwari Temple Marg,
Appa Balwant Chowk,
Pune - 411 002 ☎ 24483166

K'Sagar Book Centre,
'Nutan Classic', 639, Narayan Peth,
Opp. N.M.V. Primary School,
Appa Balwant Chowk,
Pune - 411 030. ☎ 24453065

Due care has been taken to ensure that the information provided in this book is correct. However, the authors and the publishers bear no responsibility for any damage resulting from any inadvertent omission or inaccuracy in the book.

K'सागरीय

के'सागर पब्लिकेशन्सकडून पूर्वीच्या प्रश्नपत्रिकांचा संग्रह प्रकाशित केला जावा, अशी मागणी बराच काळ विद्यार्थिमित्रांकडून होत होती. असा संग्रह प्रकाशित करावयाचा तर त्यात सृजनशीलता ती काय? अन् बाजारात असे अनेक संग्रह आहेत! या विचाराने आतापर्यंत प्रकाशनाने प्रश्नपत्रिका संग्रह प्रकाशित केला नव्हता. परंतु, जेव्हा श्रीकांत क्षीरसागर (पोलीस निरीक्षक) यांनी पोलीस खात्यातील आपल्या नित्याच्या धाव-पळीच्या जीवनातूनही वेळात वेळ काढून केवळ विद्यार्थिहिताच्या दृष्टि-कोनातून संस्करित केलेला राज्यसेवा पूर्व परीक्षा प्रश्नपत्रिका संग्रह पाहिला तेव्हा आयोगाच्या प्रश्नपत्रिका 'As it is' प्रकाशित करणे हा भाग वेगळा; पण त्या संस्करित करावयाच्या तर त्यासाठी मात्र नक्कीच एखादे स्वतंत्र पुस्तक लिहिण्याइतकी सृजनशीलता आणि सर्जनशीलता गरजेची आहे, याची तीव्र जाणीव झाली. त्यातही सन २००३ पूर्वीच्या प्रश्नपत्रिका संस्करित करणे म्हणजे खरे तर, एखाद्या संशोधनपूर्ण ग्रंथाच्या निर्मिती-पेक्षाही महाकर्म कठीण कार्य, हेही प्रकर्षाने जाणवले.

श्रीकांत क्षीरसागर यांनी संस्करित केलेल्या राज्यसेवा पूर्व परीक्षेच्या मराठी माध्यमातील प्रश्नपत्रिका संग्रहास विद्यार्थिमित्रांकडून मिळालेल्या अभूतपूर्व प्रतिसादामुळे अल्पावधीतच या प्रश्नपत्रिका संग्रहाच्या तीन आवृत्त्या प्रकाशित झाल्या. दरम्यानच्या काळात श्रीकांत क्षीरसागर यांनी संस्करित केलेल्या या प्रश्नपत्रिकांचा संग्रह इंग्रजीतूनही प्रकाशित केला जावा, अशी मागणी इंग्रजी माध्यमातून शिकलेल्या विद्यार्थिमित्रांकडून सातत्याने होत होती.

विद्यार्थिमित्रांच्या या मागणीस प्रतिसाद देण्याचा प्रयत्न प्रस्तुतच्या इंग्रजी माध्यमातील प्रश्नपत्रिका संग्रहात केला असून मराठी माध्यमातील संस्करित प्रश्नपत्रिका संग्रहाशी शक्य तितकी सुसंगती राखली आहे.

आपलाच,

व्ही. एस. क्षीरसागर

(K'Sagar)

INDEX

1. **State Services Preliminary Examination 1 June, 1997 ...... 11**
2. **State Services Preliminary Examination 17 May, 1998 ...... 37**
3. **State Services Preliminary Examination 16 May, 1999 ...... 61**
4. **State Services Preliminary Examination 19 September, 1999 ...... 84**
5. **State Services Preliminary Examination 28 May, 2000 ...... 107**
6. **State Services Preliminary Examination 30 July, 2000 ...... 131**
7. **State Services Preliminary Examination 24 November, 2001 ...... 155**
8. **State Services Preliminary Examination 11 August, 2002 ...... 181**
9. **State Services Preliminary Examination 30 May, 2004 ...... 205**

महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग

राज्यसेवा पूर्व परीक्षा अभ्यासक्रम

१. कलाशाखेतील घटक

(अ) भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा आधुनिक इतिहास (१८५७ ते १९९०). (ब) महाराष्ट्रातील समाजसुधारकांची कार्ये. (क) भारताचा विशेषतः महाराष्ट्राचा भूगोल. (ड) भारतीय राज्यपद्धती. (इ) ग्रामप्रशासन.

२. विज्ञान व अभियांत्रिकी शाखेतील घटक

(अ) वैज्ञानिक विचारसरणी व दृष्टिकोन - विज्ञानाचे स्वरूप, विज्ञानाची पूर्वगृहितके, शास्त्रीय पद्धती, वैज्ञानिक ज्ञान. (ब) आधुनिकीकरण व विज्ञान - आधुनिकीकरण म्हणजे काय?, आधुनिकीकरणाचे प्रकार, आधुनिकीकरण व भारत (समस्या व उपाय). (क) जागतिक तसेच भारतातील वैज्ञानिक व अभियांत्रिकी प्रगती. (ड) वैज्ञानिक प्रगतीमुळे शहरी तसेच ग्रामीण जीवनावर झालेला परिणाम. (इ) भारतीय समस्यांवर वैज्ञानिक उपाय - उदाहरणार्थ ऊर्जा समस्या, अन्नधान्य समस्या, लोकसंख्या समस्या, पर्यावरण समस्या, शैक्षणिक समस्या, गृहनिर्माण समस्या, परिवहन समस्या, संपर्क विषयक समस्या, लोकस्वास्थ्य इत्यादी.

३. वाणिज्य व अर्थव्यवस्था या विषयाचे घटक

(अ) भारतीय आयात व निर्यात. (ब) राष्ट्रीय विकासात सरकारी, सहकारी ग्रामीण बँकांची भूमिका. (क) शासकीय अर्थव्यवस्था - अर्थसंकल्प, लेखा, लेखापरीक्षण इत्यादी. (ड) पंचवार्षिक योजना. (इ) किमती वाढण्याची कारणे व उपाय.

४. कृषिविषयक घटक

(अ) जमिनीचा वापर व प्रमुख पिके (ब) जलसिंचनाची साधने व पद्धती. (क) १. पशुसंवर्धन व दुग्धव्यवसाय २. फलोत्पादन. (ड) १. वन विकास व वन उत्पादने २. मत्स्यव्यवसाय. (इ) कृषि-अर्थशास्त्र.

५. जागतिक तसेच भारतातील चालू घडामोडी

राजकीय, औद्योगिक, आर्थिक, सामाजिक, शैक्षणिक, भौगोलिक, खगोलशास्त्रीय, सांस्कृतिक, वैज्ञानिक इत्यादी.

६. बुद्धिमापन विषयक प्रश्न

उमेदवार किती लवकर व अचूकपणे विचार करू शकतो याचा अंदाज घेण्याच्या दृष्टीने सदर प्रश्न विचारण्यात येतील.

प्रत्येक घटकावर किती गुणांचे प्रश्न विचारले जावेत अथवा जातात याविषयी कोणतेही निश्चित सूत्र नसले तरी सर्वसाधारणतः कलाशाखा घटक ४८ ते ५४ गुण, विज्ञान व अभियांत्रिकी घटक २४ ते २८ गुण, वाणिज्य-अर्थव्यवस्था घटक २० ते २५ गुण, चालू घडामोडी २० ते २५ गुण, बुद्धिमापन चाचणी ५० गुण याप्रमाणे सर्वसाधारण गुणविभागणी असते.